TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. birželio 19 d. *

Byloje C-219/07

dėl *Raad van State* (Belgija) 2007 m. balandžio 16 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. balandžio 27 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers VZW,

Andibel VZW

prieš

Belgische Staat,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai J. N. Cunha Rodrigues (pranešėjas), J. Klučka, P. Lindh ir A. Arabadjiev,

* Proceso kalba: olandų.

generalinė advokatė V. Trstenjak,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. balandžio 16 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers VZW*, atstovaujamos advokato R. Portocarero,

— *Andibel VZW*, atstovaujamos advokato P. Calus,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos L. Van den Broeck, padedamos advokato J.-F. De Bock,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir M. de Mol bei Y. de Vries,

— Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Kruse ir A. Falk bei S. Johannesson,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos B. Stromsky ir M. van Beek,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su EB 30 straipsnio ir 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą (OL L 61, 1997, p. 1) aiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant du ieškinius, kuriuos Valstybės tarybai (*Raad van State*) pateikė atitinkamai Nacionalinė gyvūnų augintojų ir mylėtojų taryba *ASBL (Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers VZW*) ir *Andibel VZW*, pelno nesiekiančios asociacijos, jungiančios verslininkus, veikiančius paukščių, naminių gyvūnų ir aksesuarų jiems prekybos sektoriuje, dėl 2001 m. gruodžio 7 d. Karaliaus nutarimo, įtvirtinančio gyvūnų, kuriuos galima laikyti, sąrašą (*Moniteur belge*, 2002 m. vasario 14 d., p. 5479, toliau – Karaliaus nutarimas), panaikinimo.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Pagal Reglamento Nr. 338/97 trečią konstatuojamąją dalį:

„Kadangi šio reglamento nuostatos neprieštarauja jokioms griežtesnėms priemonėms, kurių gali imtis arba kurias gali taikyti valstybės narės, laikydamosi Sutarties reikalavimų, ypač susijusių su šiame reglamente nurodytų rūšių egzempliorių laikymu“.

4 Reglamento Nr. 338/97 1 straipsnyje numatyta:

„Šio reglamento tikslas – vadovaujantis tolesniais straipsniais apsaugoti laukinės faunos ir floros rūšis ir garantuoti jų išlikimą kontroliuojant prekybą jomis.

Šis reglamentas taikomas laikantis 2 straipsnyje apibrėžtos Konvencijos tikslų, principų ir nuostatų.“

5 Šio reglamento 2 straipsnyje yra šios nuostatos:

„<…>

b) „Konvencija“ – tai Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (*Cites*);

<…>

s) „rūšis“ – tai rūšis, porūšis arba jų populiacija;

t) „egzempliorius“ – tai bet kuris A–D prieduose nurodytas gyvūnas arba augalas, gyvas ar negyvas, bet kuri jo dalis arba jo dirbinys, esantis arba nesantis kitose prekėse, ir visos kitos prekės, kurios, sprendžiant iš lydimųjų dokumentų, jų pakuočių, ženklų, etikečių ar kitų dalykų, yra tų rūšių gyvūnų arba augalų dalys ar jų dirbiniai arba turi jų savo sudėtyje, jei tokioms konkrečioms dalims arba jų dirbiniams netaikomos šio reglamento nuostatos arba nuostatos dėl priedo, kuriame atitinkama rūšis yra nurodyta.

Egzemplioriais laikomi A–D punktuose išvardytų rūšių egzemplioriai, jei tai yra gyvūnas arba augalas, kurio bent vienas iš „tėvų“ yra išvardytųjų rūšių sąraše, arba yra tokio gyvūno arba augalo dalis ar jo dirbinys. Kai tokio gyvūno arba augalo „tėvai“ yra tokių rūšių, kurios nurodytos skirtinguose prieduose, arba jeigu tik vieno iš „tėvų“ rūšis yra nurodyta, taikomos griežtesnio priedo nuostatos. Tačiau

hibridiniams augalams, kurių bent vienas iš „tėvų“ yra A priede nurodytų rūšių sąraše, griežtesnio priedo nuostatos taikomos tik tada, kai ši rūšis yra apibūdinta tame priede;

u) „prekyba“ – tai egzempliorių, kuriems taikomos šio reglamento nuostatos, įvežimas į Bendriją, įskaitant įvežimą iš jūros, eksportas iš jos ir reeksportas, taip pat šios nuosavybės panaudojimas, vežimas ir perleidimas Bendrijos teritorijoje, įskaitant valstybės narės teritoriją;

<…>“

6 Pagal to paties reglamento 3 straipsnį:

„1. A priedą sudaro:

a) Konvencijos I priede išvardytos rūšys, kurioms valstybės narės nepadarė išimčių;

b) bet kuri rūšis:

i) kuri turi arba gali turėti paklausą Bendrijoje ar tarptautinėje prekyboje ir kuriai gresia išnykimas arba kuri yra tokia reta, kad dėl bet kokio masto prekybos kiltų šios rūšies išnykimo pavojus;

arba

ii) priklausanti genčiai, kurios dauguma rūšių, arba rūšiai, kurios dauguma porūšių, remiantis a punkte ir b punkto i papunktyje nurodytais kriterijais, yra išvardyti A priede ir kuriuos įtraukti į priedo sąrašą yra labai svarbu siekiant veiksmingai apsaugoti tuos taksonus.

2. B priedą sudaro:

a) Konvencijos II priede išvardytos rūšys, išskyrus nurodytas A priede, kurioms valstybės narės nepadarė išimčių;

b) Konvencijos I priede išvardytos rūšys, kurioms padarytos išlygos;

c) visos kitos Konvencijos I arba II prieduose nenurodytos rūšys:

i) kuriomis vyksta tokio masto tarptautinė prekyba, kuri gali nesiderinti su:

— jų išlikimu ar su populiacijų išlikimu tam tikrose šalyse

arba

— tokio lygio visos populiacijos išsaugojimu, kuris derinasi su tų rūšių vaidmeniu jų ekosistemose;

arba

ii) kurias įtraukti į priedą dėl jų išvaizdos, panašios į kitas A ar B prieduose išvardytas rūšis, yra labai svarbu siekiant užtikrinti veiksmingą prekybos tokių rūšių egzemplioriais kontrolę;

d) rūšys, kurių gyvų egzempliorių įvežimas į Bendrijos natūralią buveinę, kaip nustatyta, keltų ekologinę grėsmę Bendrijos vietinei laukinei faunai ir florai.

3. C priedą sudaro:

a) Konvencijos III priedėlyje išvardytos rūšys, išskyrus nurodytas A ar B prieduose, kurioms valstybės narės nepadarė išlygų;

b) Konvencijos II priede išvardytos rūšys, kurioms padarytos išlygos.

4. D priedą sudaro:

a) A–C prieduose neišvardytos rūšys, importuojamos į Bendriją tokiais kiekiais, kokius galima garantuotai kontroliuoti;

b) Konvencijos III priedėlyje išvardytos rūšys, kurioms padarytos išlygos.

5. Jei šiame reglamente nurodytų rūšių apsaugos būklė garantuoja jų įtraukimą į vieną iš Konvencijos priedėlių, valstybės narės padeda padaryti būtinus dalinius pakeitimus.“

7 To paties reglamento 8 straipsnyje numatyta:

„1. A priede išvardytų rūšių egzempliorius draudžiama pirkti, siūlyti pirkti, įsigyti komerciniams tikslams, viešai demonstruoti komerciniams tikslams, naudoti pasipelnymui ir prekybai, laikyti pardavimui, siūlyti parduoti arba vežti pardavimui.

2. Valstybės narės gali uždrausti laikyti egzempliorius, ypač A priede išvardytų rūšių gyvus gyvūnus.

<…>

5. 1 dalyje nurodyti draudimai taikomi ir B priede išvardytų rūšių egzemplioriams, išskyrus tuos atvejus, kai atitinkamos valstybės narės kompetentingai institucijai priimtinu būdu galima įrodyti, jog tokie egzemplioriai buvo įgyti ir, jei jie nėra kilę Bendrijoje, buvo į ją įvežti vadovaujantis galiojančiais teisės aktais dėl laukinės faunos ir floros apsaugos.

6. Valstybių narių kompetentingos institucijos turi teisę savo nuožiūra parduoti bet kurį B–D prieduose išvardytų rūšių egzempliorių, konfiskuotą vadovaujantis šiuo reglamentu, jei taip jis nėra tiesiogiai grąžinamas asmeniui arba subjektui, iš kurio buvo konfiskuotas arba kuris yra pažeidimo šalis. Tada tokius egzempliorius galima naudoti įvairiems tikslams, tarsi jie būtų teisėtai įgyti.“

Nacionalinės teisės aktai

8 1986 m. rugpjūčio 14 d. Gyvūnų apsaugos ir gerovės įstatymo (*Moniteur belge*, 1986 m. gruodžio 3 d., p. 16382, toliau – Gyvūnų gerovės įstatymas) 3a straipsnyje, įterptame 1995 m. gegužės 4 d. Įstatymo (*Moniteur belge*, 1995 m. liepos 28 d. p. 20360) 3 straipsniu, nustatyta:

„1. Kitų gyvūnų rūšių arba kategorijų nei išvardytosios Karaliaus patvirtintame sąraše laikymas yra draudžiamas. Šis sąrašas netaikomas teisės aktams, susijusiems su nykstančių gyvūnų rūšių apsauga.

2. Nukrypstant nuo 1 dalies nuostatų, kitų nei Karaliaus nustatytų rūšių ir kategorijų gyvūnus laikyti leidžiama:

1) zoologijos soduose;

2) laboratorijose;

3) a) privatiems asmenims, jeigu jie gali įrodyti, kad gyvūnai buvo laikomi dar prieš įsigaliojant 3a straipsnyje nurodytam nutarimui. To įrodyti nereikia šių gyvūnų palikuonių atveju, jeigu juos turi pirmasis savininkas;

b) privatiems asmenims, kuriems leidimą tam yra išdavęs už žemės ūkio sritį atsakingas ministras, gavęs 5 straipsnio 2 dalies antrojoje pastraipoje nurodyto ekspertų komiteto nuomonę.

Karalius nustato a ir b punktuose įtvirtintų nuostatų įgyvendinimo procedūrą. Be to, jis gali nustatyti specialias tam tikrų gyvūnų laikymo ir identifikavimo sąlygas;

4) veterinarijos gydytojams, jeigu tai yra trečiųjų asmenų gyvūnai, laikinai laikomi jų gydymo tikslais;

5) gyvūnų prieglaudose, jeigu tai yra laikinas gyvūnų, kurie buvo konfiskuoti, palikti likimo valiai arba surasti negalint nustatyti jų laikytojo, buvimas;

6) gyvūnų parduotuvėse, jeigu gyvūnai jose laikomi trumpą laiką ir jeigu prieš tai su 1 ir 2 punktuose, 3 punkto b papunktyje ir 7 punkte nurodytais fiziniais arba juridiniais asmenimis buvo sudarytas rašytinis susitarimas;

7) cirkuose arba keliaujančiose parodose.

3. Neatsižvelgiant į 2 dalyje numatytas išimtis, Karalius gali kai kuriems 2 dalyje nurodytiems fiziniams arba juridiniams asmenims uždrausti laikyti jo nustatytų kitų rūšių ir kategorijų gyvūnus.“

9 Karaliaus nutarimo 1 straipsniu, kiek tai susiję su žinduoliais, buvo numatyta, kad Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnis įsigalioja nuo 2002 m. birželio 1 dienos. Šio Karaliaus nutarimo 2 straipsnyje buvo įtvirtintas sąrašas žinduolių, kuriuos galima laikyti, o jo 3–5 straipsniuose įtvirtintos šio įstatymo 3a straipsnio 2 dalies ir 3 punkto antrosios pastraipos įgyvendinančios nuostatos. Karaliaus nutarimas buvo pakeistas 2002 m. rugpjūčio 22 d. Karaliaus nutarimu (*Moniteur belge*, 2002 m. rugsėjo 25 d., p. 43346), kuriuo nustatyta rinkliava už prašymą išduoti leidimą privačiam asmeniui, norinčiam laikyti rūšių, kurių egzemplioriai gali būti laikomi, sąraše nenurodytus žinduolius (1 straipsnis) ir kuriuo buvo išplėstas šis sąrašas siekiant atitinkamų rūšių kiekį padidinti iki 46 (2 straipsnis).

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers VZW* ir *Andibel VZW* tvirtina, kad Karaliaus nutarimas kartu su Gyvūnų gerovės įstatymu numato absoliutų draudimą importuoti iš kitos

valstybės narės, laikyti ir prekiauti žinduolių rūšimis, neįtrauktomis į vadinamąjį „teigiamą“ sąrašą, pridėtą prie Karaliaus nutarimo, nors toks draudimas prieštarautų Reglamentui Nr. 338/97 ir Sutarčiai, ypač EB 30 straipsniui.

11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pastebi, kad dėl Karaliaus nutarimo, be atvejų, išvardytų Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalyje, joks žinduolis, nepriklausantis šiame sąraše esančioms rūšims, negali būti laikomas Belgijoje. Toks reglamentuojantis nutarimas neginčijamai sukelia pasekmes prekybai tarp valstybių narių.

12 Šiomis aplinkybėmis *Raad van State* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar (EB) 30 straipsnis vienas arba kartu su <…> Reglamentu Nr. 338/97 <…> turi būti aiškinamas taip, kad įgyvendinant (Gyvūnų gerovės įstatymo) 3a straipsnio 1 dalį nustatytas draudimas įvežti gyvūnus ir jais prekiauti, taikomas žinduoliams, kurie įvežami iš kitos Europos Sąjungos valstybės narės ir kuriems taikomi (šio) reglamento B, C arba D priedai arba kurie (šiame) reglamente nepaminėti, yra nepateisinamas, jeigu šie žinduoliai toje valstybėje narėje laikomi remiantis šios valstybės teisės aktais ir šie teisės aktai atitinka (to paties) reglamento nuostatas?

2. Ar (EB) 30 straipsnis arba Reglamentas Nr. 338/97 draudžia valstybės narės teisės nuostatas, kurios, remdamosi galiojančiais su gyvūnų apsauga susijusiais teisės aktais, uždraudžia komercinį egzempliorių panaudojimą, išskyrus aiškiai nacionalinės teisės aktuose nurodytus atvejus, jeigu šių rūšių apsaugos tikslas, įvardytas (EB) 30 straipsnyje, lygiai taip pat veiksmingai gali būti pasiektas prekybą Bendrijoje mažiau ribojančiomis priemonėmis?“

Dėl prejudicinių klausimų

13 Dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia ar EB 28 ir 30 straipsniai atskirai ar kartu su Reglamentu Nr. 338/97 draudžia nacionalinės teisės aktus, kokie yra pagrindinėje byloje, pagal kuriuos kitoms rūšims, nei aiškiai nurodytoms šiuose teisės aktuose, priklausančių žinduolių importo, laikymo ir prekybos draudimas taikomas žinduolių rūšims, kurių nėra minėto reglamento A priede.

14 Pirmiausia reikia pažymėti, kad, remiantis Reglamento Nr. 338/97 trečia konstatuojamąja dalimi, pastarosios nuostatos neužkerta kelio valstybei narei ir toliau laikytis arba priimti griežtesnių apsaugos priemonių, laikantis Sutarties, būtent tam pačiam reglamentui priskiriamų rūšių egzempliorių laikymo atžvilgiu.

15 Be to, EB 176 straipsnyje numatyta, kad apsaugos priemonės, kaip antai Reglamentas Nr. 338/97, priimtos pagal EB 175 straipsnį, neužkerta kelio jokiai valstybei narei ir toliau laikytis arba priimti griežtesnių apsaugos priemonių, kurios privalo atitikti šią Sutartį (žr. 2001 m. spalio 23 d. Sprendimo *Tridon*, C-510/99, Rink. p. I-7777, 45 punktą).

16 Iš sprendimo su prašymu priimti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad, remiantis pagrindinėje byloje nagrinėjamais teisės aktais, tik žinduoliai, kurie yra sąraše, sudarančiame Karaliaus nutarimo I priedą, gali būti Belgijoje laikomi, importuojami ar jais prekiaujama, išskyrus atvejus, išvardytus Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalyje.

17 Prejudiciniai klausimai su ginčijamuose teisės aktuose numatytų žinduolių importo, laikymo ir prekybos draudimu susiję tik tiek, kiek jie taikomi žinduolių rūšims, paminėtoms Reglamento Nr. 338/97 B, C ir D prieduose, taip pat tiems, kurie nepriskiriami šio reglamento taikymo sričiai.

18 Akivaizdu, kad Reglamente Nr. 338/97 nėra bendro kitų, nenumatytų jo A priede, rūšių importo ar prekybos draudimo.

19 Konkrečiau kalbant apie Reglamento Nr. 338/97 B priede esančių rūšių egzempliorių komercinio naudojimo draudimą, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad jis yra griežtesnė priemonė EB 176 straipsnio prasme (minėto sprendimo *Tridon* 49 punktas). Taip yra ir dėl rūšių egzempliorių, įrašytų į to paties reglamento C ir D priedus, nes pastarajame nėra jokios specialios nuostatos, numatančios bendrą jų komercinio naudojimo draudimą. Tokia pati išvada darytina ypač dėl rūšių egzempliorių, kurių nenumato šis reglamentas, nes nėra priimtos jokios suderinimo priemonės Bendrijos lygmeniu, numatančios jų komercinio naudojimo draudimą.

20 Kadangi Karaliaus nutarime, kaip bendra taisyklė, numatyta, kad Reglamento Nr. 338/97 A priede nepaminėtų rūšių egzempliorių, negalima importuoti, jų laikyti ir prekiauti Belgijoje, šis Karaliaus nutarimas yra griežtesnis teisės aktas nei reglamentas, kuris todėl, turi būti nagrinėjamas pagal EB 28 straipsnį.

21 Teisės aktai, kokie yra nagrinėjami pagrindinėje byloje, riboja prekybą Bendrijoje EB 28 straipsnio prasme tiek, kiek jie taikomi egzemplioriams, kildinamiems iš kitos valstybės narės (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Tridon* 49 punktą).

22 Iš tiesų valstybės narės teisės norma, draudžianti anksčiau neautorizuotas prekes pateikti į rinką, įsigyti, siūlyti, pateikti reklamai ar parduoti, laikyti, ruošti, transportuoti, perleisti už atlyginimą ar nemokamai, importuoti ar naudoti, laikoma kiekybiniam apribojimui lygiavertį poveikį turinčia priemone EB 28 straipsnio prasme (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1998 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Harpegnies*, C-400/96, Rink. p. I-5121, 30 punktą).

23 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad teisės aktai, kuriais reikalaujama, kad tam tikrų prekių prekybai būtų taikomas išankstinis jų įrašymas į „teigiamą sąrašą“, lemia sunkesnę ir brangesnę prekybą ir todėl riboja ją tarp valstybių narių (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, Rink. p. I-1277, 23 punktą).

24 Belgijos vyriausybės teigimu, pagrindinėje byloje nagrinėjamais teisės aktais, nors jie riboja laisvą prekių judėjimą, siekiama teisėto tikslo, t. y. laikomų nelaisvėje gyvūnų gerovės. Jie pagrįsti teiginiu, kad žinduolių laikymas yra galimas tik retais atvejais, atsižvelgiant į šių žinduolių minimalius fiziologinius ir etologinius poreikius. Šiuo požiūriu ši vyriausybė nurodo, kad jei šių poreikių atžvilgiu pasirodytų, kad tam tikros žinduolių rūšies egzempliorių niekas negali laikyti nedarydamas neigiamo poveikio jų gerovei, jie negalėtų būti įtraukti į teigiamą sąrašą ir todėl negalima jais prekiauti atsižvelgiant į išimtis, numatytas Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalyje. Todėl minėti teisės aktai pateisinami nagrinėjamų gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsauga.

25 Be to, Belgijos vyriausybės teigimu, ginčijamos teisės aktų nuostatos yra proporcingos siekiamam tikslui. Viena vertus, jos nenumato absoliutaus šių gyvūnų importo draudimo. Iš tiesų pagal Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalį rūšių egzemplioriai arba kitos kategorijos nei tos, kurios įtrauktos į Karaliaus nutarimo I priedo sąrašą, vis dėlto gali būti laikomi, be kita ko, zoologijos soduose, laboratorijose, cirkuose ir keliaujančiose parodose, taip pat fizinių asmenų, kuriems leidimus išdavė už gyvūnų apsaugą atsakinga ministerija, bei gyvūnais prekiaujančių įmonių su sąlyga, kad su

vienai iš prieš tai minėtų kategorijų priskiriamais fiziniais ar juridiniais asmenimis buvo sudarytas rašytinis susitarimas.

26 Kita vertus, teigiamas sąrašas buvo nustatytas Gyvūnų gerovės nacionalinei tarybai įtvirtinus objektyvius kriterijus, būtent atsižvelgiant į mokslininkų ir specialistų rekomendacijas. Šie kriterijai yra tokie. Pirmiausiai, gyvūnus turi būti lengva laikyti ir juos galima laikyti atsižvelgiant į jų pagrindinius fiziologinius, etologinius ir ekologinius poreikius, antra, jie neturi būti agresyvios prigimties ir nebūti kitaip pavojingi žmogaus sveikatai, trečia, jie neturi priklausyti rūšims, kurių charakteristika aiškiai rodo, kad egzemplioriai, jei ištrūktų į laisvę, galėtų ten egzistuoti ir todėl kelti ekologinę grėsmę, ir, ketvirta, jų atžvilgiu turi būti vedami su laikymu susiję bibliografiniai duomenys. Tuo atveju, jei yra prieštaravimas tarp duomenų ir informacijos, turimos apie rūšių egzempliorių polinkį būti laikomais, abejones reikia aiškinti gyvūno naudai.

27 Šiuo požiūriu pirmiausia reikia priminti, kad gyvūnų gerovės apsauga yra teisėtas bendrojo intereso tikslas, kurio svarbą rodo valstybių narių priimtas Protokolas dėl gyvūnų gerovės apsaugos, pridėtas prie Europos bendrijos steigimo sutarties (OL C 340, 1997, p. 110). Beje, Teisingumo Teismas jau keletą kartų yra konstatavęs Bendrijos interesą dėl gyvūnų sveikatos ir apsaugos (žr. 2008 m. sausio 17 d. Sprendimo *Viamex Agrar Handel ir ZVK*, C-37/06 ir C-58/06, Rink. p. I-69, 22 ir 23 punktus ir ten nurodomą teismų praktiką).

28 Antra, reikia priminti, kad pagal EB 30 straipsnį EB 28 ir 29 straipsnių nuostatos nekliudo taikyti draudimų arba importo apribojimų, jei jie yra pateisinami, be kita ko, žmonių ir gyvūnų sveikatos bei gyvybės apsaugos sumetimais, su sąlyga, kad šie draudimai arba apribojimai nėra savavališka diskriminacijos priemonė ar paslėptas valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimas ir kad Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsauga yra esminis Bendrijos teisės pripažįstamas reikalavimas (šiuo klausimu žr. 1999 m. gegužės 11 d. Sprendimo *Monsees*, C-350/97, Rink. p. I-2921, 24 punktą).

29 Kalbant apie riziką, kad egzemplioriai, jei ištrūktų į laisvę, galėtų ten egzistuoti ir kelti grėsmę ekologijai, reikia priminti, trečia, kad iš nusistovėjusios teismų praktikos išplaukia, jog laisvo prekių judėjimo apribojimus gali pateisinti imperatyvūs reikalavimai, kaip antai aplinkos apsauga (žr. 1998 m. liepos 14 d. Sprendimo *Bettati*, C-341/95, Rink. p. I-4355, 62 punktą ir 2000 m. spalio 12 d. Sprendimo *Snellers*, C-314/98, Rink. p. I-8633, 55 punktą).

30 Nors proporcingumo principas, kuriuo grindžiamas EB 30 straipsnio paskutinis sakinys, reikalauja, kad galimybė valstybėms narėms drausti iš kitos valstybės narės, kurioje jais teisėtai prekiaujama, kildinamų gyvūnų importą būtų ribojama tuo, kas yra būtina norint pasiekti teisėtai siekiamus apsaugos tikslus (šiuo klausimu, be kita ko, žr. minėto sprendimo *Harpegnies* 34 punktą), taikant šį principą pagrindinės bylos aplinkybėmis reikia atsižvelgti į konkretų nagrinėjamų rūšių prigimtį, taip pat į šio sprendimo 27–29 punktuose primintus interesus bei reikalavimus.

31 Aplinkybė, kad valstybė narė įtvirtina mažiau griežtas nuostatas nei tos, kurios taikomos kitoje valstybėje narėje, savaime nereiškia, kad pastarosios yra neproporcingos ir todėl nesuderinamos su Bendrijos teise. Vien tai, kad valstybė narė pasirinko kitokią apsaugos tvarką nei ta, kuri numatyta kitos valstybės narės, neturi reikšmės vertinant šiuo požiūriu priimtų nuostatų būtinumą ir proporcingumą (žr., be kita ko, 2001 m. vasario 1 d. Sprendimo *Mac Quen ir kt.*, C-108/96, Rink. p. I-837, 33 ir 34 punktus).

32 Priešingai nei tvirtina ieškovės pagrindinėje byloje, neigiamo sąrašo sistema, taikanti draudimą tik šiame sąraše nurodytoms žinduolių rūšims, galėtų būti nepakankama šio sprendimo 27–29 punktuose minėtų interesų ir reikalavimų apsaugos ar laikymosi tikslui pasiekti. Rėmimasis tokia sistema reikštų, kad kol žinduolių rūšys nebūtų šiame sąraše, šios rūšies egzempliorius būtų galima laisvai laikyti, nors ir neatliktas joks mokslo tyrimas, siekiant užtikrinti, kad toks laikymas nekelia jokios grėsmės minėtų interesų ir reikalavimų apsaugai (pagal analogiją žr. 2005 m. liepos 12 d.

Sprendimo *Alliance for Natural Health ir kt.*, C-154/04 ir C-155/04, Rink. p. I-6451, 70 punktą).

33 Vis dėlto, remiantis Teisingumo Teismo praktika, teisės aktai, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, teisę laikyti žinduolius siejantys su išankstiniu įrašymu į rūšių, kurioms jie priklauso, teigiamą sąrašą, ir kuris taip pat taikomas rūšių egzemplioriams, teisėtai laikomiems kitose valstybėse narėse, yra suderinami su Bendrijos teise, tik jei laikomasi kelių sąlygų (pagal analogiją žr. 1992 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-344/90, Rink. p. I-4719, 8 ir 16 punktus ir minėto sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 25 punktą).

34 Pirmiausia tokio sąrašo įtvirtinimas ir vėlesni jo pakeitimai turi būti grindžiami objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, Rink. p. I-9693, 53 punktą).

35 Be to, minėti teisės aktai turi būti priimti laikantis procedūros, kuri leidžia suinteresuotiesiems asmenims pasiekti, kad naujos žinduolių rūšys būtų įtrauktos į nacionalinį leidžiamų rūšių sąrašą. Ši procedūra turi būti lengvai prieinama, o tai reiškia, kad ją reikia aiškiai nurodyti visuotinai taikomame akte ir ją turi būti galima užbaigti per protingą terminą, o jei procedūra pasibaigia atsisakymu, ją turi būti galima užginčyti teismine tvarka (pagal analogiją žr. minėto 1992 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 9 punktą ir minėto 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 26 ir 37 punktus).

36 Galiausiai prašymas žinduolių rūšį įrašyti į minėtą sąrašą kompetentingų valdžios institucijų gali būti atmestas, tik jei šios rūšies egzempliorių laikymas kelia realią riziką šio sprendimo 27–29 punktuose minėtų interesų ir reikalavimų apsaugai ar laikymuisi (pagal analogiją, be kita ko, žr. minėto 1992 m. liepos 16 d. Sprendimo

Komisiją prieš Prancūziją 10 punktą ir minėto 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 27 punktą).

37 Bet kuriuo atveju prašymas rūšį įrašyti į leidžiamų laikyti žinduolių rūšių sąrašą kompetentingų valdžios institucijų gali būti atmestas tik remiantis išsamiu rizikos, kurią kelia nagrinėjamos rūšies egzempliorių laikymas šio sprendimo 27–29 punktuose minėtų interesų ir reikalavimų apsaugai, įvertinimu, atliktu turimų patikimiausių mokslo duomenų ir naujausių tarptautinių tyrimų rezultatų pagrindu (pagal analogiją, be kita ko, žr. minėto sprendimo *Alliance for Natural Health ir kt.* 73 punktą).

38 Jeigu paaiškėja, kad dėl atliktų tyrimų rezultatų nepakankamumo, neįtikinamumo arba netikslumo neįmanoma neabejotinai nustatyti nurodomos rizikos buvimo arba apimties, tačiau realios žalos žmonių ar gyvūnų sveikatai arba aplinkai tikimybė išlieka tuo atveju, jeigu rizika pasitvirtintų, atsargumo principas pateisina ribojančių priemonių ėmimąsi.

39 Be to, kalbant apie išimtis, kokios numatytos Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalyje, reikia pažymėti, kad jos neturėtų būti palankesnės nacionalinėms prekėms, nes tai yra savavališka diskriminacija arba paslėptas apribojimas iš kitų valstybių narių importuojamų prekių atžvilgiu (be kita ko, žr. 1980 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Fietje*, 27/80, Rink. p. 3839, 14 punktą).

40 Konkrečiau kalbant apie sąlygas, kurios įtvirtintos Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalies 3 punkto b papunktyje ir 6 punkte, susijusias su fizinių asmenų ar gyvūnais prekiaujančių įmonių žinduolių rūšių egzempliorių, nenumatytų prie Karaliaus nutarimo pridėtame sąraše, laikymu, reikia patikrinti, ar tokios sąlygos yra

objektyviai pateisinamos ir neviršija to, kas yra būtina siekiant užtikrinti galutinį viso nacionalinės teisės akto siekiamą tikslą.

41 Todėl reikia konstatuoti, kad vertinimas, kurį reikia atlikti sistemos, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, atžvilgiu, ypač dėl to, ar siekiamas tikslas gali būti pasiektas priemonėmis, bloginančiomis prekybą Bendrijoje, šiuo atveju neturėtų būti atliktas, neturint papildomos informacijos apie šią sistemą ir apie jos įgyvendinimą. Kriterijų ir jų taikymo vertinimas išimčių, numatytų Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalyje, apimties atžvilgiu, taip pat įrašymo procedūros požymiai, pavyzdžiui, jos prieinamumas ir galimybė apskųsti atsisakymo įrašyti atveju, reikalauja konkrečios analizės, pagrįstos, be kita ko, skirtingais taikomais teisės aktais, praktika ir mokslo tyrimais. Tokią analizę turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Tridon* 58 punktą).

42 Atsižvelgiant į prieš tai išdėstytas aplinkybes, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad EB 28 ir 30 straipsniai atskirai ar kartu su Reglamentu Nr. 338/97 nedraudžia nacionalinės teisės aktų, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, pagal kuriuos draudimas importuoti, laikyti ir prekiauti kitoms rūšims nei tos, kurios aiškiai nurodytos šiame teisės akte, priklausančius žinduolius taikomas žinduolių rūšims, nenurodytoms šio reglamento A priede, jei šio sprendimo 27–29 punktuose minėtų interesų ir reikalavimų apsauga ar laikymasis negali būti taip veiksmingai užtikrinamas mažiau Bendrijos prekybą ribojančiomis priemonėmis.

43 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo nustatyti:

— ar nacionalinio leidžiamų laikyti žinduolių sąrašo įtvirtinimas ir vėlesni jo pakeitimai grindžiami objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais,

— ar yra numatyta procedūra, kuri leidžia suinteresuotiesiems asmenims pasiekti, kad žinduolių rūšys būtų įrašytos į šį sąrašą; ar ji lengvai prieinama, gali būti atlikta per protingą terminą ir, jei atsisakoma įrašyti į sąrašą, ar tai gali būti užginčyta teismine tvarka,

— ar prašymai žinduolių rūšį įrašyti į minėtą sąrašą arba taikyti individualią išimtį jame nenurodytų rūšių egzempliorių laikymo atžvilgiu kompetentingų valdžios institucijų gali būti atmestas, tik jei šios rūšies egzempliorių laikymas kelia realią riziką minėtų interesų ir reikalavimų apsaugai, ir

— ar keliamos sąlygos tame pačiame sąraše nenumatytų žinduolių rūšių egzempliorių laikymui, kaip antai numatytos Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalies 3 punkto b papunktyje ir 6 punkte, yra objektyviai pateisinamos ir neviršija to, kas būtina siekiant užtikrinti galutinį viso nacionalinės teisės akto siekiamą tikslą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

44 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

EB 28 ir 30 straipsniai atskirai ar kartu su 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą nedraudžia nacionalinės teisės aktų, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, pagal kuriuos draudimas importuoti, laikyti ir prekiauti kitoms rūšims nei tos, kurios aiškiai nurodytos šiame teisės akte, priklausančius žinduolius taikomas žinduolių rūšims, nenurodytoms šio reglamento A priede, jei šio sprendimo 27–29 punktuose minėtų interesų ir reikalavimų apsauga ar laikymasis negali būti taip veiksmingai užtikrinamas mažiau Bendrijos prekybą ribojančiomis priemonėmis.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo patikrinti:

— ar nacionalinio leidžiamų laikyti žinduolių sąrašo įtvirtinimas ir vėlesni jo pakeitimai grindžiami objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais,

— ar yra numatyta procedūra, kuri leidžia suinteresuotiesiems asmenims pasiekti, kad žinduolių rūšys būtų įrašytos į šį sąrašą; ar ji lengvai prieinama, gali būti atlikta per protingą terminą ir, jei atsisakoma įrašyti į sąrašą, ar tai gali būti užginčyta teismine tvarka,

— ar prašymai žinduolių rūšį įrašyti į minėtą sąrašą arba taikyti individualią išimtį jame nenurodytų rūšių egzempliorių laikymo atžvilgiu kompeten-

tingų valdžios institucijų gali būti atmestas, tik jei šios rūšies egzempliorių laikymas kelia realią riziką minėtų interesų ir reikalavimų apsaugai, ir

— ar keliamos sąlygos tame pačiame sąraše nenumatytų žinduolių rūšių egzempliorių laikymui, kaip antai numatytos Gyvūnų gerovės įstatymo 3a straipsnio 2 dalies 3 punkto b papunktyje ir 6 punkte, yra objektyviai pateisinamos ir neviršija to, kas būtina siekiant užtikrinti galutinį viso nacionalinės teisės akto siekiamą tikslą.

Parašai.